

1) HVORFOR NATTVERD ?

Nattverden ble innstiftet av Jesus selv den siste kvelden/natten av hans liv (nattverd betyr “kvelsmåltid”). Jesus samlet sine 12 nærmeste disipler til det tradisjonelle jødiske påskemåltidet. I tillegg til de mange “vanlige” ting som alltid var en del av dette måltidet, skjedde det også flere “spesielle” ting i rommet der Jesus og disiplene var samlet:

- Jesus samtaler med disiplene sine (Luk 22,24.f.f.)
- Jesus utpeker forræderen Judas (Matt 26, 20-25)
- Jesus vasker disiplenes føtter (Joh 13,1 f.f.)
- Jesus holder sin avskjedstale (Joh 14-16)
- Jesus ber sin yppersteprestlige bønn (Joh 17)

Så innstifter Jesus nattverden, i tett sammenheng med sin lidelse og død. Nattverden er uløselig knyttet til Jesu frelsesverk på korset på Golgata.

Etter all sannsynlighet hadde forræderen Judas forlatt rommet da nattverden ble innstiftet. Dette er sannsynlig både ut ifra det konkrete ordet i Joh 13,30 og det faktum at nattverden kun er for “Jesu venner”.

Joh 13,30 Da han hadde fått brødstykket, gikk han (Judas) straks ut. Men det var natt.

1 Kor 11,27 Derfor, den som eter brødet eller drikker Herrens kalk på uverdigg vis, blir skyldig i Herrens legeme og blod.

”Når innstiftet Kristus nattverden ?”

I den natten han ble forrådt, det er derfor det kalles nattverd

”Har det noen særlig betydning at den ble innstiftet nettopp da ?”

Ja, det viser Jesu kjærlighet for oss. Enda han visste om dødsangsten som snart skulle komme over ham, tenkte han mer på oss enn på seg selv (Erik Pontoppidan i boka “Sanhet til gudfryktighet”)

Flere viktige bibeltekster taler om nattverden og kaster på hver sin måte lys over ulike sider ved det som skjedde:

1. Kor 11, 23 – 27 Matt 26, 26-28 Mark 14, 22-24 Lukas 22, 17-20 Joh 6, 51- 58 Joh 13, 21 ff.

De første kristne verdsatte nattverden og det kristne fellesskapet svært høyt. *Ap.gj. 2,42 - 47*

2) NATTVERDEN ER ET SAKRAMENT

Vi har 2 sakramenter i den lutherske kirke, dåpen og nattverden. Et sakrament består av to ting:

- 1) Guds ord
- 2) En ytre ting (vann, brød og vin)

Den ytre tingen MÅ alltid stå sammen med Ordet, hvis ikke er det ikke noe sakrament. Derfor må alltid innstiftelsesordene leses før nattverden, hvis ikke blir det bare et lite “snacksmåltid” og ikke et nådemiddel.

”Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum”– Når ordet kommer til den utvortes ting blir den et sakrament” (Augustin)

Det er Guds ord som gjør de ytre ting til et sakrament. Sammen med Guds ord formidler vann/vin/brød Guds gave/nåde til mennesket.

”Hva er et sakrament ?”

Det er en hellig handling som Gud selv har innstiftet. Her tilbyr, gir og stadfester han sin usynlige nåde og sine himmelske goder. Dette skjer ved synlige midler” E. Pontoppidan

”Vi går til sakramentet fordi vi der mottar den dyrebare skatt ved hvilken vi får syndenes forlatelse. Hvordan kan det være mulig ? Fordi Ordet står der og gir oss det” Luther

Dette betyr at alle som tar imot nattverden kommer i forbindelse med den levende Jesus Kristus. Uansett hvilken tro og hvilket hjerteforhold nattverd gjesten har til Jesus, så mottar han /hun Jesu kropp og blod fordi innstiftelsesordet gjør nattverden til et sakrament

Når Jesus sier at dette ER min kropp/mitt blod så prøver vi ikke å bortforklare eller forandre det han sier til f.eks. dette betyr/dette forestiller etc. Vi tror Jesu klare ord om at i nattverden ER brødet Jesu legeme og vinen ER Jesu blod. Når vi deler ut nattverden sier vi følgende:

"Dette er Jesu kropp (legeme)" - "Dette er Jesu blod" eller "Kristi lekam, gjeven for dykk" - "Kristi blod, utrent for dykk"

På samme måte som Jesus ble menneske uten at han sluttet å være Gud (*Joh 1,14*), blir brødet Jesu kropp og vinen Jesu blod selv om det fortsetter å være brød og vin. Gjennom nattverden får vi del i selve forsoningen, i Guds frelse, syndstilgivelse og det evige liv.

"Brød og vin er fremdeles brød og vin, men i og med at vi mottar dette brød og vin, mottar vi Jesu legeme og blod"
C.F. Wisløff

"Likesom jernet når det legges i essen (gruen) opptar ilden i seg og blir bærer av denne uten at det opphører å være jern, slik opptar brødet og vinen, når de legges i nattverdens "esse" Kristi legeme og blod i seg og blir bærer av Kristus til oss uten å opphøre å være brød og vin" Luther

"Om alle kommer færende og sier: Hvordan kan brød og vin være Kristi legeme og blod? – så vet jeg at alle ånder og lærde til sammen ikke har så mye visdom som den guddommelige Majestet har i sin lillefinger. Vi har Kristi ord. "Ta, et, det er mitt legeme, det er mitt blod o.s.v. Det holder vi oss til, så får vi se hvem som kan mestre Kristus og forandre det han har sagt" Luthers store katekisme

"Vi taler om det brød og vin som er Kristi legeme og blod og som har Ordet med seg. Vi sier at dette er den skatten som syndenes forlatelse er vunnet ved" Luther

"Et Guds barn mottar det legeme og det blod hvorved han i troen eier syndenes forlatelse" C.F. Wisløff

"Alterets sakrament er vår Herre Jesu Kristi sanne legeme og blod under brødet og vinen, innstiftet av Kristus selv for oss kristne for at vi skal ete og drikke det" Luthers lille katekisme

3) ULIKE SIDER VED NATTVERDEN

a) Nattverden er bordfellesskap i Guds rike/ et fellesskapsmåltid

Bordfellesskap var svært viktig i samfunnet både i det gamle Israel og landene rundt. Når fredsavtaler, pakter, salgavtaler m.m. ble inngått ble disse stadfestet og forseglet med et måltid.

1. Mos 26, 28-31 1. Mos 31, 51-55 1. Mos 43, 15 – 33 2. Mos 24, 11 Josva 9, 3-15 Dom. 19, 19.f.f.
2. Sam 9,7 Lukas 7,34 f.f. Luk 14,1 f.f. Luk 15,2 Mark 2, 15-17 Matt 9, 9-13

De første kristne holdt også fast ved bord og måltidsfellesskapet med hverandre (*Ap.gj. 2,46*). I nattverden sitter Kristus fremdeles til bords med tollere og syndere (*Lukas 15,2*). Like virkelig som brødet og vinen er tilstede i nattverden, like virkelig er Jesus sammen med oss når vi feirer nattverd. Samtidig har vi fellesskap med hele Guds menighet over hele jorden, og med alle de som er "hjemme hos Herren".

1 Kor 10,16-17 Velsignelsens kalk som vi velsigner, er den ikke samfunn med Kristi blod? Brødet som vi bryter, er det ikke samfunn med Kristi legeme? Fordi det er ett brød, er vi ett legeme enda vi er mange. For vi har alle del i det ene brød.

b) Nattverden er Jesu legeme og blod

"Alterets sakrament er vår Herre Jesu Kristi sanne legeme og blod under brødet og vinen, innstiftet av Kristus selv for oss kristne for at vi skal ete og drikke det" Luthers lille katekisme

c) Nattverden er et frigjøringsmåltid

Påskemåltidet var et måltid til minne om Israels frigjøringen fra slaveriet i Egypt. I denne rammen innstiftes nattverden som et frigjøringsmåltid. En kristen er frikjøpt fra synden og djevelens makt ved Jesu seier på korset (se bla. *1. Pet 1, 18-19* *Kol 1, 13*).

Åp5,9 De sang en ny sang: Verdig er du til å ta imot boken og åpne seglene på den. For du ble slaktet og har med ditt blod frikjøpt for Gud mennesker av alle stammer og tungemål, av alle folk og nasjoner.

Matteus sitt nattverdevangelium sier dette slik: *"gis til syndenes forlatelse"*. Nattverden er en feiring av frigjøringen i Kristus (*en kristen sin 8. mai og 17. mai*). Samtidig med at vi i nattverden feirer at vi er frikjøpt av Kristus, gir nattverden oss del i denne friheten.

d) Nattverden er et paktsmåltid

"Den gamle pakt" mellom Gud og Israel (Sinai-pakten) ble innstiftet ved at Gud gav sine bud og krevde at folket skulle holde disse.

Etter Jesu seier på korset er det innført en ny pakt. *"Dette er den nye pakt i mitt blod"* – slik innstiftes nattverden. I denne pakten krever ikke Gud at du oppfyller alle hans bud, men han møter deg og gjør deg til sitt barn gjennom syndsforlatelsen ved troen på Jesus Kristus. Den nye pakt er en "nådepakt". Denne nye pakten stadfestes gjennom bordfelleskapet i nattverden. Nattverden viser oss at veien inn til Gud Far er åpen for hans barn. I nattverden står vi som himmelske prester foran Gud og lovsynger han.

Jer 31,31-34 Se, dager skal komme, sier Herren, da jeg slutter en ny pakt med Israels ætt og Judas ætt, en pakt som er annerledes enn den jeg sluttet med deres fedre den gang jeg tok dem ved hånden og førte dem ut av Egypt, den pakten med meg som de brøt, enda jeg var deres rette herre, sier Herren. Nei, slik er den pakten jeg vil slutte med Israels folk i dager som kommer, lyder ordet fra Herren: Jeg vil legge min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk. Da skal ingen lenger lære sin neste og sin bror og si: "Kjenn Herren!" For de skal alle kjenne meg, både små og store, sier Herren. For jeg vil tilgi deres misgjerning og ikke komme i hu deres synd. Jfr også Hebreerbrevet 10, 19 – 31

e) Nattverden er et styrkemåltid

På samme måte som Israel måtte få mat (manna) fra himmelen for å nå frem til Kanaans land (2. Mos 16,12), slik trenger vi næring for å nå frem til det evige livet. Nattverden er en viktig matstasjon for en kristen "pilgrim". I nattverden får du næring for din tro, styrke, kraft og ditt håp og din kjærlighet til Kristus vokser.

1. Kor 10, 1-6 Joh 6, 48 ff.

f) Nattverden er et gledesmåltid

I nattverden feirer vi frelsen, friheten og det evige livet som Jesus har vunnet for oss og gitt til oss. Nattverden er en forsmak på det festbordet som er dekket for oss i himmelen. Det greske ordet for nattverd er *evkjaristia* som betyr lovsang/takk. I mange land kalles nattverden for "*evkjaristi*" som betyr "gledens måltid".

Lukas 22,16 Luk 14, 16-24 Matt 22, 2-14

g) Nattverden er forkynnelse av Kristi død / et minnemåltid

I nattverden forkynner vi at vi har bruk for og tror på det verk Jesus gjorde. Vi minnes Jesu lidelse og død slik at hans frelsesverk stadig skal leve friskt i våre tanker.

h) Nattverden er en bekjennelseshandling

I nattverden bekjenner du både at du er en synder som trenger frelse fra Guds vrede og den evige fortapelse. Samtidig forkynner du offentlig at du har bruk for den frelse Jesus vant for deg. Gjennom nattverden gir vi uttrykk for/forkynner vi at vi er avhengig av Jesus og hans verk og at vi vil høre han til.

i) Nattverden er takk for Golgata

"Også for våre liv gjelder det at de skal brytes og gis til beste for våre medmennesker" sitat av ukjent

Gjennom nattverden blir du betjent av Jesus uten at du fortjener det, og dette skal så føre til at du tjener andre. Nattverden skal virke til at du tar i bruk dine nådegaver og lever for Jesus både i den kristne forsamlingen og i din hverdag.

"Det er nok av dem som gjerne vil være med å nyte, men ikke yte. De vil gjerne høre at de i sakramentet blir tilsagt og gitt alle de helliges hjelp, samfunn og bistand, men de vil ikke på sin side være til felles gagn" Luther

j) Nattverden er et enhetsmåltid

Nattverden binder kristne mennesker sammen. Det er derfor en krenkelse av nattverden dersom du aktivt skaper splid mellom kristne.

1 Kor 11,16-17 Hvis nå noen vil lage strid, så skal han vite at vi ikke har en skikk som denne, og heller ikke Guds menigheter. Jeg gir dere her mine påbud, og da er det én ting jeg ikke kan rose dere for: Dere samles på en slik måte at det ikke blir til gagn for dere, men til skade.

4) VERDIG ELLER UVERDIG – HVEM KAN GÅ TIL NATTVERD?

1 Kor 11,27-29 Derfor, den som eter brødet eller drikker Herrens kalk på uverdige vis, blir skyldig i Herrens legeme og blod. La hvert menneske prøve seg selv, og så ete av brødet og drikke av kalken. For den som eter og drikker, han eter og drikker seg selv til dom dersom han ikke akter på Herrens legeme.

Med bakgrunn i dette verset har mange vært opptatt av om de er “verdige” til å gå til nattverd. Svaret på det er enkelt: Alle som trenger Jesus Kristus som sin frelser, og har bruk for at han tilgir og renser oss fra våre synder er verdige til å gå til nattverd. Kort sagt, alle som ikke kan frelse seg selv men trenger Guds nåde er av Gud selv hjertelig velkommen til nattverdbordet.

Samtidig er det viktig å understreke at nattverden ikke er for alle mennesker. Det er heller ikke et måltid for alle som er døpt eller alle som er medlemmer i Den Norske Kirke. Nattverden er et eksklusivt måltid, kun for de som har svart ja til invitasjonene til “bryllup i himmelen”.

Det er svært alvorlig å oppfordre “alle” til å gå til nattverd, nettopp fordi at alle som kommer til nattverden får del i Jesu kropp og blod. Hvis man da ellers ikke har en personlig tro på Jesus som sin frelser, “*eter og drikker man seg selv til doms*”. Det betyr at man kan bli “forherdet” og at det blir vanskeligere å bli frelst senere i livet.

Nattverden styrker menneskene i den tilstand de er. En kristen blir styrket som en kristen, den som ikke tror blir styrket i sin vantro.

”Hvem er den hellige nattverd innsatt for?”

Bare for sanne kristne som har den alder og dømmekraft at de kan prøve seg selv.

”Men er alle som har forstand og dømmekraft skikket til å nyte den hellige nattverd?”

Nei, Kristus har innstiftet den bare for sine egne disipler, dvs. botferdige og troende etterfølgere. De som lever som fiender av Kristi kors må derfor ikke nyte nattverden.

”Har da en ugudelig ingen rett til nattverden eller absolutt ingen nytt av den?”

Nei, absolutt ingen så lenge han lever i sin uomvendte tilstand og sinnelaget ikke forandres.

”Men kunne ikke ugudelige bli vekt opp og bli bedre mennesker om de fikk komme til nattverd?”

Nei, for nattverden styrker menneskene i den tilstand de er. Hvis de ikke først får nåde til å omvende seg av hjertet blir de verre i stedet for bedre om de går til alters. Nådemidlene er nemlig ikke til nytte bare ved at de blir brukt, men bare når de blir brukt i tro og i sin rette orden”

(Fra E. Pontoppidan Sanhet til Gudfryktighet)

5) KATOLSK OG REFORMERT NATTVERDLÆRE

a) Den katolske kirkes nattverdlære

Det er mange og svært store læreavvik mellom katolsk og luthersk kristendomsforståelse. Få steder er skillet større og dypere enn i nattverdlæren. Den katolske kirkes “messeofferlære” er for omfattende til at vi kan gi en rettfærdig fremstilling av den her. Kort fortalt blir brød og vin forvandlet til Jesu kropp og blod i nattverden. De opphører å være vin/brød og er blitt Jesus selv. Restene etter et nattverden må derfor behandles og tilbes som Kristus selv.

I nattverden gjentas Jesu offer på Golgata (uten synlig blod) ved prestens hender. Det “leses messe” daglig i den katolske kirke, for stadig å gjenta/aktualisere Jesu frelsesverk. (Ut fra luthersk bibelforståelse strider dette sterkt mot læren i NT om at Jesu offer gjelder en gang for alle). Messen/nattverden er til hjelp både for de levende og de døde som er i skjærsilden (de kommer fortore til himmelen ved hjelp av messen/nattverden). I den katolske kirke deles bare brødet vanligvis bare ut til lekfolket, bare prestene drikker vinen. Kun ordinerte prester kan forrette nattverden/messen.

b) Reformert nattverdlære – (Calvin og Zwingli sin nattverdforståelse)

Ulrich Zwingli (1484–1531) var en sveitsisk teolog som sammen med den sveitsisk/franske kirkereformator Jean Calvin (1509 – 1564) regnes som grunnleggeren for de reformerte kirker. Luther (1483–1546) lå i strid med begge disse om sentrale teologiske spørsmål.

“Reformert nattverdsyn” brukes ofte som en samlebetegnelse for den nattverdlære som ble utformet av Calvin og Zwingli på Luthers tid. Mens Zwingli reduserte nattverden til kun å være et symbolsk minnemåltid, gikk Calvin en mellomvei (mellom Zwingli og Luther) og lærte at Kristus er åndelig tilstede i nattverden, men ikke virkelig da hans kropp og blod er i himmelen og derfor ikke kan være i nattverdelementene samtidig.

Pinseveennene og de fleste norske frimenigheter har i dag en nattverdlære i hovedsak etter Zwingli sin teologi. I korte trekk kan vi si at det læres at brødet og vinen bare forestiller Jesu kropp og blod. Det læres heller ikke at Gud gir syndenes forlatelse i nattverden. Nattverden er kun et minne/forkynnelsesmåltid, ikke et sakrament.

Våre lutherske fedre protesterte mot denne forståelse av nattverden, blant annet i bekjennelsesskriftet “Konkordieformelen”:

“Vi sier nei til at Gud i sin allmektighet ikke er i stand til (for et skrekkelig uttrykk) å ordne det slik at hans legeme kan være vesensmessig tilstede på mer enn ett sted samtidig” (Konkordieformelen)

Ordene fra Jesus “dette er” blir omtolket til “dette forestiller”.

Nå vil flere innvende at Jesus også andre steder bruker ordet “ER” uten at det skal forstås bokstavelig. F.eks. når Jesus sier: “Jeg er det sanne vintre”, “Jeg er livets brød”, “Jeg er døren” o.s.v. Til dette vil vi svare at når Jesus sier han er vintreet, veien, døren o.s.v. så mener han det. Det er ikke ordet “er” men ordene “vintre”, “brød”, “dør” m.m. som skal forstås i overført betydning i disse avsnittene.

6) NATTVERDENS YTRE FORMER

Nattverden kan ha ulike ytre former. Jesus og disiplene lå rundt lave bord slik skikken var den gang. Vi er mest fortrolig med alterringen i kirka, sittende rundt hvite duker på bord eller kontinuerlig nattverd. Nattverden kan forrettes av alle kristne (ikke bare presten) men skal helst deles ut av en av lederne i den kristne forsamling. “Fri nattverd” er begrepet vi bruker om nattverd utenfor kirken og prestens tilsyn. Fri nattverd er en bibelsk ordning som også er i tråd med norsk lovgivning. Formene er ikke det viktigste så lenge innholdet er riktig.

Den “nye skikken” i deler av Den Norske Kirke med at man bare dypper brødet i vinen (intinksjon) er svært vanskelig å forene med nattverdtekstene i NT. Jesus sa et og drikk, ikke et og dypp. Når du ikke får drikke vinen fratras nattverden en svært viktig symboleffekt. Kanskje fratras den også sitt rette innhold?

Du bør så sant som mulig nyte nattverden i din egen menighet. Vanligvis bør en luthersk kristen ikke gå til nattverd i reformerte menigheter. Du må ikke under noen omstendighet gå til nattverd i en katolsk kirke. Du bør også unngå å gå til gudstjeneste (og dermed nattverd) med prester som bryter med Guds ord i sentrale frelsesspørsmål.

Bidra positivt til økt nattverdfeiring i ditt bedehus og din forsamling, gjerne vekslende mellom ulike ytre rammer. “Kontinuerlig nattverd” vil ofte være langt mer “naturlig” for mange yngre kristne, mens mange eldre liker best den tradisjonelle formen med bord og hvite duker. Da bør man veksle på de ytre former og alle bør delta uansett hvilken form som velges.

TIL SLUTT:

“Han ber meg ete og drikke for at det skal være mitt, og for at det skal være til gagn for meg som et sikkert pant og tegn, ja det skal være selve den gave som han har vunnet for meg mot mine synder, mot døden, mot alt vondt” Luthers store katekisme

Matteus 26, 26 – 29	Markus 14, 22 –25	Lukas 22, 14 – 20	1. Kor. 11, 23 - 25
<p>26 Mens de holdt måltid</p> <p>jfr. v. 29</p> <p>tok Jesus et brød, takket, brøt det, gav disiplene og sa: ”Ta dette og et det ! Dette er mitt legeme”.</p> <p>27 Og han tok en kalk, takket, gav dem og sa: ”Drikk alle av den!”</p> <p>28 For dette er mitt blod, paktens blod, som utøses for mange til syndenes forlatelse.</p> <p>29 Og jeg sier dere: ”Fra nå av skal jeg ikke drikke av denne vintreets frukt før den dag jeg drikker den ny sammen med dere i min Fars rike”</p>	<p>22 Mens de holdt måltid</p> <p>jfr. v. 25</p> <p>tok han et brød, takket, brøt det, gav dem og sa: ”Ta dette ! Dette er mitt legeme”.</p> <p>23 Og han tok en kalk, takket, gav dem og de drakk alle av den. 24 Og han sa: ”Dette er mitt blod, paktens blod, som utøses for mange.</p> <p>25 Sannelig, jeg sier dere: ”Aldri mer skal jeg drikke av vintreets frukt før den dag jeg drikker den ny i Guds rike”</p>	<p>14 Da tiden var inne, gikk Jesus til bords sammen med apostlene. 15 Og han sa til dem: ”Jeg har lengtet inderlig etter å holde dette påske-måltidet med dere før jeg lider. 16 For jeg sier dere : ”Aldri skal jeg spise det mer før det har fått sin fullendelse i Guds rike”. Så tok han en kalk, bad takkebønn og sa: ”Ta dette og del det mellom dere”. 18 For jeg sier dere: ”Fra nå av skal jeg aldri mer drikke av vintreets frukt før Guds rike er kommet”. 19 Så tok han et brød, takket, brøt det, gav dem og sa: ”Dette er mitt legeme, som gis for dere. Gjør dette til minne om meg”</p> <p>20 Likeså tok han kalken etter måltidet og sa: ”Denne kalk er den nye pakt i mitt blod som utøses for dere”</p> <p>jfr. v. 18</p>	<p>23 For jeg har mottatt fra Herren, dette som jeg også har gitt videre til dere: I den natt Herren Jesus ble forrådt</p> <p>tok ha et brød, 24 takket, brøt det</p> <p>og sa: ”Dette er mitt legeme, som er for dere. Gjør dette til minne om meg”</p> <p>25 Likeså tok han kalken etter måltidet og sa: ”Denne kalk er den nye pakt i mitt blod.</p> <p>Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg”.</p>

